

Vrednovanje u primarnom obrazovanju u europskom kontekstu

Janeš, Antonela

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:137589>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Antonela Janeš

VREDNOVANJE U PRIMARNOM OBRAZOVANJU U EUROPSKOM KONTEKSTU

Diplomski rad

Petrinja, rujan 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Antonela Janeš

VREDNOVANJE U PRIMARNOM OBRAZOVANJU U EUROPSKOM KONTEKSTU

Diplomski rad

Mentorica:

Izv. prof. dr. sc. Irena Klasnić

Petrinja, rujan 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE VREDNOVANJA I NJEGOVE OSNOVNE KARAKTERISTIKE	2
2.1. Metode i elementi vrednovanja	3
2.2. Prava i obveze.....	4
2.3. Vrste vrednovanja.....	4
2.4. Društveni i kulturni utjecaj na vrednovanje	7
2.5. Pristupi vrednovanju.....	9
3. TEORIJSKI PREGLED SUSTAVA VREDNOVANJA.....	12
3.1. Sustav vrednovanja u Hrvatskoj	12
3.1.1. Pregled sustava.....	12
3.1.2. Metode praćenja učenika	13
3.1.3. Uloga roditelja	15
3.2. Sustav vrednovanja u Sloveniji	16
3.2.1. Pregled sustava.....	16
3.2.2. Metode praćenja učenika	16
3.2.3. Uloga roditelja	17
3.3. Sustav vrednovanja u Finskoj.....	17
3.3.1. Pregled sustava.....	18
3.3.2. Metode praćenja učenika	19
3.3.3. Uloga roditelja	20
3.4. Sustav vrednovanja u Njemačkoj	20
3.4.1. Pregled sustava.....	21
3.4.2. Metode praćenja učenika	21

3.4.3. Uloga roditelja	22
4. RASPRAVA.....	23
4.1. Prednosti i nedostaci sustava	25
4.2. Budućnost sustava vrednovanja.....	27
5. ZAKLJUČAK	30
LITERATURA.....	35
POPIS SLIKA	35

SAŽETAK

Vrednovanje u obrazovanju ključni je element koji omogućuje procjenu učinkovitosti nastavnih metoda i napretka učenika. Cilj vrednovanja je prikupljanje, analiziranje i interpretacija informacija koje pomažu u donošenju informiranih odluka o učenju i poučavanju. Ovaj proces ne uključuje samo ocjenjivanje postignuća učenika već i pružanje kontinuirane povratne informacije koja može unaprijediti odgojno-obrazovni proces. Vrednovanje se može podijeliti na nekoliko osnovnih vrsta, uključujući formativno, sumativno i dijagnostičko vrednovanje. Formativno vrednovanje prati napredak učenika tijekom nastavnog procesa, omogućujući prilagodbu nastavnih metoda prema potrebama učenika. S druge strane, sumativno vrednovanje procjenjuje postignuća učenika na kraju odgojno-obrazovnog perioda putem završnih ispita ili ocjena. Dijagnostičko vrednovanje koristi se za identificiranje specifičnih potreba učenika prije početka usvajanja novog nastavnog sadržaja. Različite metode vrednovanja uključuju kvantitativne metode, poput standardiziranih testova i testova s višestrukim izborom, te kvalitativne metode, kao što su eseji, projekti i portfolio. Svaka od ovih metoda pruža jedinstveni uvid u učenikove sposobnosti i postignuća, omogućujući holistički pristup vrednovanju. Osnovni elementi vrednovanja uključuju jasno definirane ciljeve, transparentnost i pouzdanost, validnost, povratnu informaciju i prilagodljivost. Jasno definirani ciljevi osiguravaju da vrednovanje mjeri relevantne aspekte učenikovog znanja i vještina, dok transparentnost i pouzdanost osiguravaju dosljednost i ponovljivost rezultata. Validnost vrednovanja garantira da se mjeri ono što se namjerava mjeriti, dok kvalitetna povratna informacija pomaže učenicima razumjeti svoje snage i slabosti te usmjerava daljnje učenje. Ovaj diplomski rad uključuje sustave vrednovanja koji su određeni kurikulumom i prikazani su kroz primjere četiri različite države: Hrvatske, Slovenije, Finske i Njemačke. Cilj takvog pristupa, usporedbe i analize, jest prikazati prednosti i nedostatke svakog od navedenih obrazovnih sustava, te identificirati primjere dobre prakse koji bi mogli biti korisni za unapređenje obrazovnih politika u različitim okruženjima.

Ključne riječi: vrednovanje, obrazovanje, odgoj, sustav, europske zemlje

SUMMARY

Evaluation in education is a key element that enables the assessment of the effectiveness of teaching methods and student progress. The goal of evaluation is to collect, analyze and interpret information that helps in making informed decisions about learning and teaching. This process includes not only evaluating student achievement but also providing continuous feedback that can improve the educational process. Evaluation can be divided into several basic types, including formative, summative, and diagnostic evaluation. Formative evaluation monitors the progress of students during the teaching process, enabling the adaptation of teaching methods according to the needs of students. Summative evaluation, on the other hand, evaluates student achievements at the end of the educational period through final exams or grades. Diagnostic evaluation is used to identify the specific needs of students before starting to adopt new teaching content. Different assessment methods include quantitative methods, such as standardized and multiple-choice tests, and qualitative methods, such as essays, projects, and portfolios. Each of these methods provides a unique insight into a student's abilities and achievements, enabling a holistic approach to assessment. The basic elements of evaluation include clearly defined objectives, transparency and reliability, validity, feedback and adaptability. Clearly defined objectives ensure that assessment measures relevant aspects of student knowledge and skills, while transparency and reliability ensure consistency and repeatability of results. Assessment validity ensures that what is intended to be measured is measured, while quality feedback helps students understand their strengths and weaknesses and guides further learning. This graduation thesis includes evaluation systems that are determined by the curriculum and are presented through examples from four different countries: Croatia, Slovenia, Finland and Germany. The goal of such an approach, comparison and analysis, is to show the advantages and disadvantages of each of the mentioned educational systems, and to identify examples of good practice that could be useful for improving educational policies in different environments.

Key words: evaluation, education, upbringing, system, European countries

1. UVOD

Vrednovanje je ključni dio odgojno-obrazovnog procesa jer omogućava praćenje napretka učenika, prilagodbu nastavnih metoda i ostvarivanje obrazovnih ciljeva. Kroz sustavno vrednovanje, učitelji mogu prepoznati snage i slabosti učenika, prilagoditi nastavu njihovim potrebama i unaprijediti obrazovni proces. Učenici kroz vrednovanje dobivaju povratne informacije koje im pomažu razumjeti vlastite uspjehe i područja u kojima trebaju napredovati, što doprinosi njihovom ukupnom razvoju. Osim toga, roditelji i drugi sudionici koriste rezultate vrednovanja kako bi pratili napredak djece i pružili dodatnu podršku kad god je to potrebno.

Ovaj diplomski rad istražuje vrednovanje u primarnom obrazovanju u europskom kontekstu, fokusirajući se na sustave vrednovanja u Hrvatskoj, Sloveniji, Finskoj i Njemačkoj. Cilj rada je analizirati različite pristupe vrednovanju, identificirati njihove prednosti i nedostatke, te u tom smislu doći do određenih zaključaka koji se odnose na preporuke za unaprjeđenje sustava vrednovanja u Hrvatskoj.

Metodologija istraživanja uključuje proučavanje relevantnih dokumenata, kurikuluma i znanstvenih radova, kao i tablični prikaz ključnih elemenata vrednovanja po zemljama. Na temelju analize ovih podataka, u diskusiji se razmatraju prednosti i nedostaci postojećih sustava vrednovanja te se iznose prijedlozi za njihov razvoj i unaprjeđenje.

U uvodnom dijelu rada definira se pojam vrednovanja i njegove osnovne karakteristike, uključujući svrhe, metode i pristupe vrednovanju. Također, analizira se utjecaj društvenih i kulturnih faktora na oblikovanje trenutnih praksi vrednovanja u obrazovanju. Središnji dio rada posvećen je detaljnoj analizi sustava vrednovanja u odabranim zemljama. U svakoj od njih proučavaju se teorijski okviri, načini praćenja učenika, uloga roditelja te specifične metode vrednovanja darovite djece i djece s teškoćama. Zaključni dio rada donosi sumiranje glavnih nalaza, te osobnu interpretaciju prikazanih rezultata. Posebna pažnja posvećena je preporukama za unaprjeđenje sustava vrednovanja u Hrvatskoj, uzimajući u obzir uspješne prakse iz Slovenije, Finske, te Njemačke.

2. POJMOVNO ODREĐENJE VREDNOVANJA I NJEGOVE OSNOVNE KARAKTERISTIKE

Pravilnikom o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (NN 112/10 (100/21)), člankom 2. određeno je da je „vrednovanje sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, kompetencijama, znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim metodama i elementima.“ Vrednovanje u obrazovanju može se promatrati kroz tri različita pristupa: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog. Prvo, vrednovanje za učenje ima za cilj unaprijediti i planirati buduće učenje i poučavanje, pružajući učenicima i učiteljima uvid u to kako prilagoditi nastavu kako bi se postigli bolji rezultati. Ovaj pristup fokusira se na proces, a ne na krajnji rezultat, te služi kao smjernica za daljnji rad.

Vrednovanje se može provoditi na tri različita načina: kroz vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog. Vrednovanje za učenje ima ulogu unaprijediti i usmjeravati buduće učenje i poučavanje. S druge strane, vrednovanje kao učenje uključuje učenike u sam proces vrednovanja, potičući ih na samostalnost i razvijanje vlastitih strategija učenja. Vrednovanje naučenog odnosi se na ocjenjivanje učenikovih postignuća. Za razliku od vrednovanja naučenog, vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje ne rezultiraju ocjenama, već daju kvalitetnu povratnu informaciju.

Prema Brookhart (2017) vrednovanje predstavlja proces prikupljanja, analiziranja i interpretacije informacija s ciljem donošenja odluka o učenju i poučavanju. Prema tome, to je ključni element odgojno-obrazovnog procesa koji omogućuje procjenu učinkovitosti nastavnih metoda i napretka učenika. Vrednovanje ne uključuje samo ocjenjivanje učenika već i kontinuiranu povratnu informaciju koja doprinosi unapređenju odgojno-obrazovnog procesa.

Iz svega navedenoga jasno se može zaključiti kako vrednovanje predstavlja kompleksan i višedimenzionalan proces koji igra ključnu ulogu u odgojno-obrazovnom sustavu. Kroz različite svrhe, metode i pristupe, vrednovanje omogućuje ne samo mjerenje postignuća učenika, već i pružanje korisne povratne informacije koja podržava i poboljšava proces učenja. Razumijevanje i pravilna primjena vrednovanja može značajno doprinijeti kvaliteti obrazovanja i osigurati da svaki učenik dobije priliku za postizanje svog punog potencijala.

Prema Milanoviću, Beženu i Domović (2013), u protekla dva desetljeća u Europi i Hrvatskoj dogodile su se dvije ključne promjene u obrazovanju, koje se odnose na kurikulum i profesionalni razvoj učitelja i nastavnika. U području kurikuluma, došlo je do uvođenja pristupa usmjerenog na razvoj ključnih kompetencija učenika, što je implementirano i u Nacionalnom okvirnom kurikulumu. Kada je riječ o inicijalnom obrazovanju učitelja i nastavnika, Bolonjski proces je bio glavni pokretač značajnih promjena. U Hrvatskoj su se kao dominantni trendovi istaknuli studentsko obrazovanje osnovnoškolskih učitelja, primjena kurikuluma temeljenog na kompetencijama i ishodima učenja u kreiranju studijskih programa, te usvajanje pristupa nastave usmjerenog na studente u visokoškolskom obrazovanju. Poseban naglasak stavljen je na kontinuirani profesionalni razvoj učitelja i nastavnika, koji se temelji na njihovim specifičnim obrazovnim potrebama.

2.1. Metode i elementi vrednovanja

U hrvatskom obrazovnom sustavu, članak 3. Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnim i srednjim školama propisuje da metode i elementi vrednovanja postignute razine ostvarenja odgojno-obrazovnih ishoda, kompetencija i očekivanja proizlaze iz nacionalnog, predmetnih i međupredmetnih kurikuluma, nastavnih programa, strukovnih kurikuluma, školskog kurikuluma te samog Pravilnika i pravila ponašanja učenika koje donosi škola. U skladu s tim, postignuća učenika prilikom izrade radova, praktičnih zadataka, pokusa, izvođenja laboratorijskih i drugih vježbi te nastupa (u umjetničkim školama poput glazbenih, plesnih i likovnih) vrednuju se različitim metodama, prilagođenim predmetnim kurikulumima.

Thomas (2000) naglašava da se u obrazovanju vrednovanje provodi korištenjem različitih metoda za procjenu napretka i postignuća učenika. Ove metode mogu biti kvantitativne ili kvalitativne, ovisno o vrsti vrednovanja i ciljevima koji se žele postići. Prema njegovim riječima, kvantitativne metode obuhvaćaju standardizirane testove koji se koriste za usporedbu rezultata učenika na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini. Thomas također ističe upotrebu testova s višestrukim izborima i kratkim odgovorima. Testovi s višestrukim izborima omogućuju brzo i objektivno ocjenjivanje znanja, dok testovi s kratkim odgovorima procjenjuju specifična znanja i vještine, tražeći od učenika kratke, ali točne odgovore. Što se tiče kvalitativnih metoda, Thomas (2000) izdvaja eseje, portfelje, projekte i prezentacije.

Prema Anderson i Krathwohl (2001) kada govorimo o elementima vrednovanja valja istaknuti transparentnost i pouzdanost što podrazumijeva jasnoću i otvorenost svih aspekata vrednovanja učenika i obrazovnog procesa. Nadalje, ističu i kako vrednovanje mora prikazivati stvaran omjer znanja učenika, te prikazivati cijeli proces kao takav, a ne samo jednokratni događaj. Kontinuirano praćenje omogućuje učiteljima da pravovremeno identificiraju poteškoće i prilagode nastavu, ističu Anderson i Krathwohl (2001).

Može se reći kako metode i elementi vrednovanja igraju ključnu ulogu u osiguravanju kvalitetnog obrazovanja. Različite metode, od kvantitativnih do kvalitativnih, pružaju sveobuhvatan uvid u napredak učenika. Osnovni elementi vrednovanja, poput jasno definiranih ciljeva, validnosti, pouzdanosti i kvalitetne povratne informacije, osiguravaju da vrednovanje ne samo mjeri postignuća, već i aktivno doprinosi učenju, što i je glavna svrha cijeloga procesa.

2.2. Prava i obveze

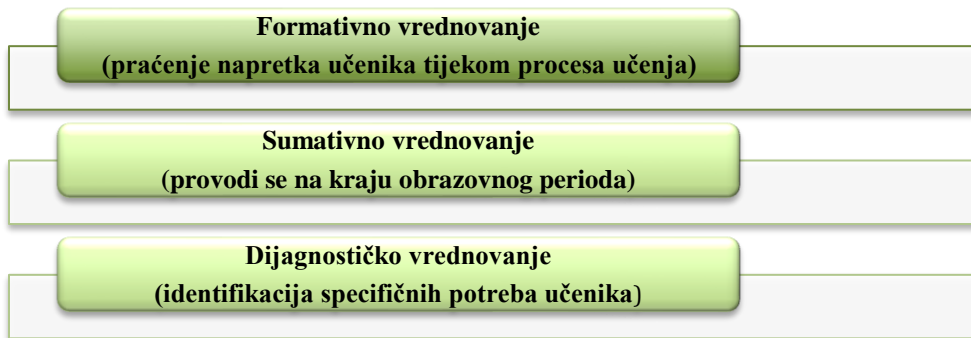
Prava i obveze učitelja/nastavnika, učenika i roditelja jasno su definirani regulatornim okvirima, a posebno se mogu istaknuti odredbe prethodno spomenutoga Pravilnika. Prema članku 12. Pravilnika određeno je da „učitelj/nastavnik svakog nastavnoga predmeta je na početku i tijekom nastavne godine dužan upoznati učenike s elementima vrednovanja, odgojno-obrazovnim ishodima, kompetencijama, razinom dobar ostvarenosti iz kurikuluma nastavnog predmeta, planiranim metodama vrednovanja te planiranoj učestalosti vrednovanja, a vrednovanje postignuća učenika s teškoćama dužan je uskladiti s preporukama stručnih suradnika“. Člankom 13. istoga Pravilnika određeno je kako učenik ima pravo znati elemente vrednovanja, kao i planirane metode, načine i postupke vrednovanja od svakoga učitelja/nastavnika za svaki nastavni predmet.“ Sve prethodno navedeno primjenjuje se i na same roditelje učenika koji imaju apsolutno pravo znati metode i elemente vrednovanja. U svrhu što bolje suradnje poželjno je da sve osobe koje imaju veze s procesom vrednovanja pridržavaju zakonskih odredbi i međusobno uvažavaju.

2.3. Vrste vrednovanja

Black i Wiliam (2009) ističu kako se vrednovanje u obrazovanju može se podijeliti na nekoliko osnovnih karakteristika koje ga definiraju i razlikuju od drugih obrazovnih aktivnosti, pa tako izdvajaju slijedeće formativno, sumativno i dijagnostičko vrednovanje.

Slika 1.

Prikaz osnovnih vrsta vrednovanja

Izvor: samostalna izrada autorice na temelju podataka iz literature (Black i Wiliam, 2009)

Formativno vrednovanje provodi se tijekom procesa učenja i poučavanja te je sastavni dio nastavnog procesa. Njegova glavna svrha je prikupljanje informacija o napretku učenika, identificiranje nedostataka u učenju i prepoznavanje njihovih snaga kako bi se poboljšalo buduće učenje. Nasuprot tome, sumativno vrednovanje odnosi se na procjenu razine postignuća učenika na kraju određene faze učenja, kao što je završetak nastavne cjeline, polugodišta ili školske godine. Dijagnostičko vrednovanje, slično sumativnom, također procjenjuje razinu postignuća učenika, ali u specifičnom trenutku tijekom procesa učenja (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2021).

Vrednovanje u primarnom obrazovanju ključan je dio odgojno-obrazovnog procesa koji osigurava uvid u napredak učenika, njihove sposobnosti i područja koja zahtijevaju dodatnu pažnju. U primarnom obrazovanju koriste se različiti sustavi vrednovanja kako bi se postigli što bolji i realniji podatci.

Sličnu podjelu daju i Black i Wiliam (1998), ali umjesto dijagnostičkog vrednovanja oni navode autentično vrednovanje, za koje ističu kako se odnosi se na pristup ocjenjivanju koji teži biti više povezan sa stvarnim životnim situacijama i stvarnim vještinama koje učenici trebaju razviti.

Formativno vrednovanje provodi se tijekom nastavnog procesa s ciljem pružanja povratnih informacija učenicima i učiteljima. Ovaj oblik vrednovanja pomaže u prilagođavanju nastavnih metoda i aktivnosti potrebama učenika. Sumativno vrednovanje provodi se na kraju određenog razdoblja učenja, često na kraju školske godine ili nakon završetka jedinice razreda. Cilj je

ocijeniti što su učenici naučili i kako su postigli postavljene ciljeve. Autentično vrednovanje usmjereno je na ocjenjivanje učenika kroz zadatke koji su relevantni za stvarni svijet i primjenjivi u svakodnevnom životu (Black i Wiliam, 1998).

Prema Gloveru (2020) specifični sustav vrednovanja odnosi se na djecu s posebnim potrebama, odnosno djecu s teškoćama u razvoju i darovitu djecu, a u tom smislu isti predstavlja strukturirane pristupe koji osiguravaju pravednu i sveobuhvatnu procjenu njihovih sposobnosti i postignuća. Sustavi specifičnog načina vrednovanja jesu sustavi koji su dizajnirani kako bi uzeli u obzir individualne razlike i specifične potrebe djece, omogućujući tako razvoj prilagođenih obrazovnih planova i intervencija (Glover, 2020). Stoga niže u tekstu prikazuje se način vrednovanja darovite djece, ali i djece s teškoćama.

Pri vrednovanju postignuća i radova darovitih učenika, uzimaju se u obzir ishodi i očekivanja koja su kao takva definirani u kurikulumima. Prema tome, može se reći kako se vrednovanje temelji na tome što učenici trebaju znati i moći učiniti u određenom razdoblju obrazovanja. Uz to, vrednovanje se prilagođava individualiziranim ili razlikovnim kurikulumima kako bi odgovaralo specifičnim potrebama darovitih učenika. Tako se u redovitoj nastavi za darovite učenike koriste napredniji zadaci koji potiču njihovu motivaciju i napredak. Ovakvo vrednovanje pruža konkretne i konstruktivne povratne informacije koje učenicima pomažu prilagoditi svoj pristup učenju i uskladiti očekivanja s postavljenim ciljevima. Učiteljima omogućuje da preispitaju svoj proces poučavanja i prilagode kurikulume prema kojima rade (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2021).

Izvješćivanje o postignućima i napredovanju darovitih učenika ima višestruku svrhu, a to je prije svega da isto omogućuje prijenos informacija o postignućima i radovima darovitih učenika, uključuje sve sudionike u odlučivanje o prikladnosti različitih oblika podrške, pruža informacije o napretku i razvoju te ukazuje na potencijalne izazove. Također služi kao osnova za planiranje daljnjih koraka ili izmjena u podršci, te potiče učenike da preuzmu odgovornost za svoje učenje osvještavajući njihove snage i izazove. Formalno izvješćivanje omogućuje darovitim učenicima glatku tranziciju na viši stupanj obrazovanja i kontinuiranu podršku, primjerice pri upisu u osnovnu ili srednju školu. Formalna izvješća oblikuje tim za darovite, a izdaje ih vrtić ili škola. Izvješćivanje može biti formalno (izvješća o praćenju i napredovanju, podatci u e-Matici) i neformalno (razgovori stručnjaka, mentora, članova tima za darovite i roditelje) (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2021).

Vrednovanje djece s teškoćama prije svega predstavlja složen proces koji zahtijeva prilagođene pristupe kako bi se osiguralo pravedno i korisno procjenjivanje njihovih postignuća. Osnovna svrha vrednovanja je identificirati snage i slabosti učenika te pružiti potrebnu podršku za njihovo optimalno obrazovanje. Vrednovanje treba biti usmjereno na učenikove sposobnosti i napredak, a ne samo na njihove poteškoće (Black i Wiliam, 1998).

Vrednovanje djece s teškoćama obuhvaća procese i metode koje se koriste za procjenu njihovih potreba, sposobnosti i napretka. Psiholozi koriste različite testove za procjenu kognitivnih sposobnosti, emocionalnog stanja i socijalnih vještina djeteta. Specijalni edukatori procjenjuju akademske vještine djeteta, kao što su čitanje, pisanje i matematika, kako bi odredili razinu obrazovne podrške. Osnovno školovanje učenika s lakšim teškoćama u razvoju provodi se u osnovnim školama uz primjenu individualnih i prilagođenih pristupa te produženih stručnih i rehabilitacijskih postupaka. U slučajevima kada je to potrebno, učenici se mogu obrazovati u posebnim odgojno-obrazovnim skupinama ili razrednim odjelima unutar škole. Za učenike s težim teškoćama u razvoju, obrazovanje se provodi u specijaliziranim ustanovama za odgoj, obrazovanje, osposobljavanje i rehabilitaciju, prema posebnim programima rada prilagođenim njihovim potrebama (Naputak o praćenju i ocjenjivanju učenika s teškoćama u razvoju u osnovnoj i srednjoj školi). Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2021) izdalo je smjernice za rad s učenicima s teškoćama, naglašavajući da je cilj osigurati ravnopravne uvjete za učenje kako bi se smanjile prepreke i prevladale individualne razlike. Smjernice također propisuju da učitelji pažljivo promatraju interakcije, ponašanje i reakcije učenika tijekom različitih aktivnosti u učionici, kako bi procijenili njihove potrebe. Poseban naglasak stavljen je na razgovore između učenika i učitelja, jer oni omogućuju učiteljima da steknu bolji uvid u osjećaje, iskustva i percepciju vlastitih teškoća kod učenika.

2.4. Društveni i kulturni utjecaj na vrednovanje

Društveni i kulturni faktori oblikuju pristupe vrednovanju, metode koje se koriste te očekivanja i stavove prema učenicima i njihovim postignućima. Nacionalne obrazovne politike i reforme imaju značajan utjecaj na vrednovanje. Primjerice, zemlje koje naglašavaju standardizirano testiranje često koriste kvantitativne metode vrednovanja kako bi osigurale usporedivost rezultata na nacionalnoj i međunarodnoj razini (OECD, 2011). Hanushek i Woessmann (2015) ističu važnost ekonomskih uvjeta koji također utječu na vrednovanje. U bogatijim društvima može biti dostupno više resursa za razvoj i implementaciju sofisticiranih

metoda vrednovanja, dok u siromašnijim sredinama vrednovanje može biti ograničeno zbog nedostatka sredstava. Vrednovanje može odražavati i podržavati principe socijalne pravde i jednakosti. Društva koja teže inkluzivnom obrazovanju razvijaju metode vrednovanja koje uzimaju u obzir različite potrebe učenika, uključujući djecu s posebnim obrazovnim potrebama (Tomlinson, 2001).

Zanimljivo je primijetiti da gotovo svako društvo ima različite sustave vrednovanja u obrazovanju, a ti sustavi su oblikovani različitim povijesnim, kulturnim, socijalnim i ekonomskim čimbenicima koji utječu na obrazovne politike i prakse. Kultura igra ključnu ulogu u oblikovanju obrazovnih sustava, uključujući vrednovanje. Primjerice, u azijskim zemljama poput Kine i Japana, postoji jak naglasak na akademskom uspjehu i postizanju visokih ocjena zbog kulturnih vrijednosti koje visoko cijene obrazovanje i radnu etiku. Zemlje s različitim kolonijalnim nasljeđem često imaju različite obrazovne sustave i metode vrednovanja. Bivše britanske kolonije, primjerice, često koriste sustave ocjenjivanja slične britanskom modelu, dok bivše francuske kolonije mogu primjenjivati drukčiji pristup. Socijalni i ekonomski uvjeti također utječu na obrazovne prioritete. U zemljama s većim društvenim nejednakostima, često postoji veći naglasak na standardiziranim testovima kao sredstvu za promicanje meritokracije i socijalne mobilnosti (Li, 2003).

Lee (2009) ističe kako obiteljske i zajedničke norme također igraju važnu ulogu. U nekim kulturama obitelji imaju velik utjecaj na obrazovne aspiracije i sudjelovanje u obrazovanju, što može utjecati na metode vrednovanja koje se koriste i kako se ti rezultati interpretiraju. Jezične razlike i stilovi komunikacije unutar određene kulture mogu utjecati na vrednovanje. Kvalitativne metode, poput eseja i usmenih prezentacija, mogu bolje odgovarati kulturama koje cijene verbalnu ekspresiju i narativne forme izražavanja.

U Hrvatskoj vrednovanje često prati tradicionalnim metodama, s naglaskom na sumativne ocjene. Međutim, postoji sve veći interes za reforme koje bi uključile više formativnih i individualiziranih pristupa, reflektirajući društvenu potrebu za prilagođavanjem suvremenim obrazovnim trendovima. Zupanc i Grmek (2008) navode kako se u Sloveniji vrednovanje koristi kao alat za poticanje kritičkog mišljenja i samostalnog učenja, što je u skladu s kulturnim vrijednostima koje cijene obrazovanje kao sredstvo osobnog i društvenog razvoja. Hansen (2014) pak ističe kako Danska ima sustav vrednovanja koji naglašava formativnu procjenu i aktivno sudjelovanje učenika u vlastitom procesu učenja. Suprotno tome Finska je poznata po svom holističkom pristupu vrednovanju, koji uključuje formativne metode i naglasak na povratnoj informaciji (Sahlberg, 2015).

2.5. Pristupi vrednovanju

Za prikupljanje informacija o učenikovu učenju i njegovim postignućima primjenjuju se raznoliki pristupi vrednovanja koji se međusobno razlikuju s obzirom na svrhu primjene, interpretaciju i korištenje prikupljenim podacima. Razlikujemo tri osnovna pristupa vrednovanju, a to su (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017):

- Vrednovanje za učenje,
- Vrednovanje kao učenje,
- Vrednovanje naučenoga.

Prema podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja (2017) vrednovanje za učenje odvija se tijekom procesa učenja i poučavanja. Vrednovanje za učenje uključuje prikupljanje informacija i dokaza o učenju te njihovo tumačenje kako bi učenici mogli unaprijediti svoje učenje, a učitelji poboljšati svoje metode poučavanja. Korištenjem različitih metoda vrednovanja, učenicima se pruža prilika da steknu uvid u načine na koje mogu poboljšati svoje učenje kako bi postigli postavljene ciljeve, pri čemu se naglasak stavlja na sam proces učenja. Vrednovanje za učenje omogućuje učenicima i učiteljima da dobiju povratne informacije o razini usvojenosti znanja, vještina i stavova u odnosu na ciljeve definirane kurikulumom, te pruža smjernice za unaprjeđenje procesa učenja i poučavanja tijekom samog odgojno-obrazovnog procesa. Dokumentiranje i zajedničko tumačenje prikupljenih informacija pomaže učiteljima u pripremi kvalitetnog okruženja za učenje, osmišljavanju relevantnih iskustava i primjerenih obrazovnih intervencija te usklađivanju obrazovnog rada s individualnim razlikama među učenicima. Budući da se informacije dobivene vrednovanjem za učenje uvijek koriste za usmjeravanje i poboljšanje učenja i poučavanja, ovaj proces je istovremeno i formativan.

Kada govorimo o vrednovanju kao učenju, prema Ministarstvu znanosti i obrazovanja (2017) isto se temelji se na ideji da učenici kroz proces vrednovanja stječu nova znanja. To uključuje aktivno sudjelovanje učenika u vrednovanju uz podršku učitelja kako bi se poticao razvoj njihovih samostalnih i samoreguliranih pristupa učenju. Učenici koji su razvili vještinu samoregulacije, što uključuje samouređivanje, uspješno postavljaju specifične i dostižne ciljeve, biraju odgovarajuće metode i strategije učenja, te aktivno prate i reguliraju kognitivne, emocionalne, motivacijske i ponašajne aspekte učenja radi njegova unapređenja. Samovrednovanje kao metakognitivni proces, koji uključuje osvještavanje i promišljanje o

vlastitom učenju, može se poticati i poučavati na svim razinama i u svim područjima učenja, prilagođeno potrebama učenika.

U procesu vrednovanja kao učenja posebno je važno da učenici budu potpuno uključeni u donošenje odluka o daljnjim koracima u učenju nakon vrednovanja. Kada učenici sudjeluju u procesu vrednovanja, on postaje manje stresan i rizičan za njih. Što više učenika ima iskustva u vrednovanju vlastitog i tuđeg učenja i postignuća, da će manje ovisiti o povratnim informacijama učitelja i drugih, te će više koristiti informacije koje su sami generirali kroz proces samovrijednosti (unutarnje povratne informacije). Ovim će se postići internalizacija procesa vrednovanja, pri čemu je na početku potrebna snažna podrška učitelja koji modelira i objašnjava pristupe i metode vrednovanja te pruža kvalitetnu povratnu informaciju o učenikovom napretku i postignućima. Učenik će postupno postajati sve bolji u samouređenju vlastitog učenja i postignuća. U početnoj fazi važno je osigurati da učenik osjeća napredak prema ostvarenim ciljevima, a to je moguće samo ako ima jasne kriterije uspješnosti, uključujući informacije o kriterijima vrednovanja ili prethodnim postignućima (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017).

Vrednovanje naučenog predstavlja oblik sumativnog vrednovanja kojemu je cilj procijeniti koliko su učenici usvojili odgojno-obrazovne ishode nakon određenog razdoblja učenja i poučavanja. Ovim vrednovanjem prikupljaju se i sažimaju informacije o znanju i sposobnostima učenika u određenom trenutku kako bi se dokumentirala i izvijestila njihova postignuća i napredak. U tu svrhu, vrednovanje naučenog obično se provodi kroz ocjene ili druge oblike sumativne procjene (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017). Vrednovanje naučenog ključno je za sustav vrednovanja, zajedno s vrednovanjem za učenje i vrednovanjem kao učenje, te čini uravnoteženu cjelinu. Ono pruža informacije o postignućima u specifičnim fazama obrazovnog procesa i o tome koliko su odgojno-obrazovni ishodi ostvareni. Izvješća o rezultatima služe učenicima, roditeljima, učiteljima, stručnim suradnicima i ravnateljima škola za praćenje napretka učenika, planiranje daljnjeg učenja i obrazovnog puta, procjenu spremnosti za prelazak u viši razred, identificiranje učenika koji trebaju dodatnu podršku, te za planiranje prijelaza između različitih obrazovnih ciklusa. U usporedbi s vrednovanjem za učenje i vrednovanjem kao učenje, vrednovanje naučenog ima manji utjecaj na trenutne procese učenja (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017).

Slika 2.

Prikaz pristupa vrednovanja

PRISTUP	VREDNOVANJE ZA UČENJE	VREDNOVANJE KAO UČENJE	VREDNOVANJE NAUČENOG
TKO?	Učitelj	Učenici	Učitelji
KADA?	Tijekom učenja i podučavanja	Tijekom učenja i podučavanja	Nakon učenja i podučavanja
KAKO?	Različite formativne metode poput izlaznih kartica, promatranja	Različite formativne metode samovrednovanja	Različite sumativne metode poput pisanih i usmenih provjera, praktičnih radova
ZAŠTO?	Omogućuje unapređenje učenja i podučavanja	Omogućuje razvoj samoreguliranog pristupa	Daje procjenu postignute razine
KOME?	Učenicima, roditeljima, učiteljima	Učenicima	Učenicima, roditeljima, nastavnicima, stručnim suradnicima..

Izvor: samostalna izrada autorice na temelju podataka iz literature (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017)

3. TEORIJSKI PREGLED SUSTAVA VREDNOVANJA

U ovom poglavlju analizirat će se različiti sustavi vrednovanja u svrhu što boljeg razumijevanja same teme i to na primjeru Hrvatske, Slovenije, Finske i Njemačke. U tom smislu poseban naglasak kod svih država stavlja se na metode praćenja napretka djece i ulogu roditelja u procesu vrednovanja.

3.1. Sustav vrednovanja u Hrvatskoj

Sustav vrednovanja u Hrvatskoj usmjeren je na osiguranje kvalitete obrazovanja za sve učenike Republike Hrvatske. Vrednovanje se provodi kroz različite metode i alate, uključujući individualizirane obrazovne planove (IOP), standardizirane testove i promatranje. Upravo ovakav pristup prema Kovačiću (2019) omogućuje prilagodbu odgojno-obrazovnog procesa prema potrebama svakog djeteta. Prema Nacionalnom centru za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2020), evaluacija u hrvatskom obrazovnom sustavu naglašava važnost uključivanja svih sudionika, uključujući učitelje, stručnjake i roditelje. Roditelji su aktivno uključeni u razvoj IOP-a, što doprinosi boljem razumijevanju djetetovih potreba i izazova. Osim IOP-a, sustav vrednovanja uključuje i različite metode praćenja napretka, kao što su portfelji i projektni radovi. Ove metode omogućuju učiteljima da prate razvoj djece kroz cjeloviti pristup, uzimajući u obzir ne samo akademske rezultate, već i emocionalni i socijalni razvoj (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2021). Niže u tekstu prikazan je detaljan pregled sustava obrazovanja i vrednovanja u Republici Hrvatskoj, uloga roditelja u tom smislu i metode praćenja učenika od strane obrazovnih djelatnika.

3.1.1. Pregled sustava

Sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj organiziran je na nekoliko razina, uključujući predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje. Obrazovni sustav je reguliran zakonodavstvom koji uključuje Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Prema navedenom Zakonu (NN 87/08 (156/23)), člankom 2. stavkom 1. određeno je kako „djelatnost osnovnog obrazovanja obavljaju osnovne škole i druge javne ustanove“.

Člankom 11. Zakona o odgoju i obrazovanju određeno je kako osnovna škola traje osam godina i izvodi redovite i posebne programe. Osnovnim obrazovanjem učenik stječe znanja i

sposobnosti za nastavak obrazovanja. Istim člankom određeno je i kako osnovno obrazovanje počinje upisom u prvi razred osnovne škole, a kao takvo obvezno je za svu djecu, u pravilu od šeste do petnaeste godine života. Svake godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja donosi odluku o početku i završetku nastavne godine, broju radnih dana i trajanju odmora učenika osnovnih i srednjih škola. Nastava se organizira i izvodi u najmanje 175 nastavnih dana (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2018).

Ovdje valja istaknuti istraživanje koje je provedeno na temu "Mišljenja učitelja o formativnom vrednovanju u odgojno-obrazovnom procesu" koje su proveli prethodno navedeni autori bavi se percepcijom učitelja primarnog obrazovanja prema formativnom vrednovanju. Cilj istraživanja bio je ispitati učestalost primjene različitih komponenti formativnog vrednovanja te utvrditi povezanost između mišljenja učitelja o formativnom vrednovanju i njegove primjene u nastavi. Rezultati istraživanja pokazuju da učitelji imaju pozitivna mišljenja o formativnom vrednovanju i često primjenjuju njegove sastavnice. Međutim, određene komponente se primjenjuju rjeđe, što ukazuje na potrebu za dodatnom edukacijom učitelja o koristima manje zastupljenih komponenti formativnog vrednovanja. Također je utvrđeno da učitelji s pozitivnijim mišljenjima o formativnom vrednovanju češće primjenjuju njegove komponente u nastavi. Implikacije istraživanja naglašavaju važnost kontinuirane edukacije učitelja kako bi se potaknula češća i učinkovitija primjena formativnog vrednovanja u obrazovnom procesu.

3.1.2. Metode praćenja učenika

U sustavu vrednovanja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj koristi se nekoliko metoda praćenja koje omogućuju učiteljima i stručnjacima da prate napredak učenika i evaluiraju obrazovni proces. U tom smislu se prema Agenciji za odgoj i obrazovanje (2021) izdvajaju:

- Promatranje: učitelji kontinuirano promatraju učenike tijekom nastave bilježeći njihove reakcije, sudjelovanje i napredak,
- Standardizirani testovi: koriste se za objektivno ocjenjivanje znanja i vještina učenika, a rezultati pomažu u usporedbi postignuća učenika na nacionalnoj razini,

- **Formativno vrednovanje:** uključuje redovite povratne informacije o učenju koje pomažu učiteljima da prilagode nastavu i podrže učenike u postizanju ciljeva,
- **Portfelji:** koriste se za prikupljanje radova i projekata učenika što omogućuje pregled napretka kroz različite aspekte njihovog učenja.
- **Samoprocjena:** učenici su poticani na samoprocjenu svojih vještina i postignuća što doprinosi razvoju njihove samosvijesti i odgovornosti prema vlastitom učenju.
- **Evaluacija kroz projekte:** učenici često rade na projektima koji se ocjenjuju prema unaprijed definiranim kriterijima, omogućujući im da pokažu svoje znanje u praktičnom kontekstu.

Pravilnikom o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (NN 112/10 (100/21)), određeno je kako je proces praćenja sustavno uočavanje i bilježenje zapažanja o postignutoj razini ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u svrhu poticanja učenja i provjere postignute razine ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda i očekivanja definiranih nacionalnim, predmetnim i međupredmetnim kurikulumima, nastavnim programima te strukovnim i školskim kurikulumima. Praćenje znanja je, drugim riječima, postupak vrednovanja i bilježenja zapažanja o razvoju učeničkih interesa, motivacije, sposobnosti i postignuća u ostvarivanju zadaća u školskoj godini.

Proces praćenja usko je povezan s provjeravanjem, koje je prema prethodno spomenutom Pravilniku definirano kao procjena razine ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, kompetencija i očekivanja u okviru nastavnog predmeta ili područja te drugih školskih aktivnosti tijekom školske godine. U tom kontekstu, provjeravanje znanja podrazumijeva „sustavno praćenje, ispitivanje i vrednovanje učenikovih postignuća i uspjeha u ostvarivanju ciljeva nastavnog predmeta ili odgojno-obrazovnog područja tijekom školske godine“ (Kadum – Bošnjak i Brajković, 2007).

Sama svrha vrednovanja u Republici Hrvatskoj određena je na način da učenici, učitelji i roditelji dobiju povratnu informaciju o kvaliteti učenja kako bi učenik unapređivao svoje učenje i njegove ishode. Ta svrha može se ispuniti čestim provođenjem formativnog vrednovanja (vrednovanja za učenje i vrednovanja kao učenje), te u slučaju potrebe, dijagnostičkim vrednovanjem (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2021).

U Republici Hrvatskoj napredak redovitih učenika prati se i vrednuje tokom nastave, a ocjene se daju za svaki predmet i za ponašanje. Na kraju školske godine utvrđuje se ukupni uspjeh učenika. Ocjene koje učenici dobivaju za pojedine predmete su odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2) i nedovoljan (1). Sve ocjene osim nedovoljan (1) su prolazne. Učenici koji na kraju školske godine imaju prolazne ocjene iz svih predmeta prelaze u sljedeći razred. Ocjene za vladanje su opisne i mogu biti: uzorno, dobro i loše. U školama koje provode alternativne ili međunarodne programe, učenici se ocjenjuju prema važećem programu (<https://gov.hr/hr/ocjenjivanje-i-provjera-znanja/1010>).

3.1.3. Uloga roditelja

Prije svega važno je naglasiti kako roditelji igraju važnu ulogu u sustavu vrednovanja i obrazovanju u Republici Hrvatskoj. Njihova uloga se proteže kroz različite aspekte obrazovanja njihove djece, od svakodnevne podrške i praćenja školskih aktivnosti do sudjelovanja u školskim tijelima i procesu odlučivanja. Roditeljska aktivna uključenost, podrška i suradnja sa školom značajno doprinose akademskom uspjehu i cjelokupnom razvoju djece.

Prema Agenciji za odgoj i obrazovanje (2018) roditelji imaju značajnu ulogu u podržavanju svoje djece tijekom obrazovanja. Njihova uključenost može se očitovati kroz pomaganje u domaćim zadaćama, poticanje na čitanje i istraživanje, te stvaranje pozitivnog okruženja za učenje. Prema istraživanju koje je provela Agencija za odgoj i obrazovanje, roditelji koji aktivno sudjeluju u obrazovanju svoje djece pridonose njihovom akademskom uspjehu i razvoju pozitivnih stavova prema učenju. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019) ističe kako je redovita komunikacija između roditelja i škole ključna za praćenje napretka učenika. Roditelji su često uključeni u roditeljske sastanke, konzultacije s učiteljima i informativne sastanke. Upravo to omogućava roditeljima da budu informirani o školskim aktivnostima, ocjenama i ponašanju svoje djece.

Roditelji mogu sudjelovati u školskim odborima i vijećima roditelja, gdje imaju priliku sudjelovati u donošenju odluka koje utječu na rad škole. Ovakav način sudjelovanja omogućava roditeljima da izravno utječu na školski kurikulum, pravila i druge važne aspekte školskog života (Babić, 2017).

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2021) ističe kako su roditelji odgovorni za praćenje ocjena svoje djece i pružanje podrške u slučaju poteškoća. Redovito praćenje napretka

omogućava roditeljima da identificiraju eventualne probleme i poduzmu korake za njihovo rješavanje. U nekim slučajevima, roditelji mogu biti pozvani da sudjeluju u evaluacijskim aktivnostima škole, kao što su ankete i konzultacije, koje pomažu u ocjenjivanju kvalitete obrazovanja i donošenju odluka o potrebnim poboljšanjima.

3.2. Sustav vrednovanja u Sloveniji

Kao i u Republici Hrvatskoj, sustav vrednovanja i obrazovanja u Sloveniji za cilj ima pružiti kvalitetno obrazovanje i podršku u razvoju učenika. Sustav vrednovanja u Sloveniji strukturiran je kako bi omogućio sveobuhvatnu procjenu učenikovog znanja i vještina kroz različite obrazovne faze. Glavni ciljevi su osigurati kvalitetno obrazovanje, poticati cjeloživotno učenje i pripremiti učenike za tržište rada.

3.2.1. Pregled sustava

Prema Zakonu o osnovnoj školi (Zakon o osnovni školi, 2016), vrednovanje se provodi kontinuirano tijekom školske godine. Ocjene se dodjeljuju na temelju pismenih i usmenih ispita, praktičnih radova i projekata. Ocjene se kreću od 1 (nedovoljan) do 5 (odličan) u osnovnim školama, a srednje škole koriste isti sustav ocjenjivanja.

3.2.2. Metode praćenja učenika

Praćenje sustava vrednovanja u Sloveniji provodi se putem nekoliko ključnih metoda, a to su (Školski ured Republike Slovenije, 2020):

- Vanjska evaluacija - provodi se putem Nacionalnog ispita znanja (Nacionalno provjeravanje znanja - NPZ), koji je obavezan za učenike u 6. i 9. razredu osnovne škole. NPZ ispituje znanje iz matematike, slovenskog jezika i stranog jezika. Rezultati NPZ-a koriste se za praćenje i unapređenje obrazovnog sustava na nacionalnoj razini,
- Unutarnja evaluacija - provode sami učitelji putem kontinuiranog ocjenjivanja. Učitelji koriste različite metode vrednovanja, uključujući testove, kontrolne zadaće, projekte i usmena ispitivanja. Ova metoda omogućava učiteljima da prate napredak učenika i prilagođavaju nastavne metode njihovim potrebama,
- Samoevaluacija škola – škole su obavezne provoditi samoevaluaciju kako bi analizirale vlastite metode poučavanja i vrednovanja. Samoevaluacija uključuje analizu rezultata učenika, anketiranje roditelja i učenika te procjenu kvalitete nastavnog procesa.

3.2.3. Uloga roditelja

Roditelji u Sloveniji igraju važnu ulogu u sustavu vrednovanja i obrazovanja svoje djece, a njihova uloga obuhvaća (Ministarstvo za izobraževanje, znanost i šport, 2021):

- Podrška učenju kod kuće - roditelji su odgovorni za pružanje podrške učenju svoje djece kod kuće. To uključuje pomoć u izradi domaćih zadaća, poticanje čitanja i sudjelovanje u obrazovnim aktivnostima. Istraživanja pokazuju da roditeljska uključenost pozitivno utječe na akademski uspjeh učenika,
- Komunikacija sa školom - roditelji redovito komuniciraju sa školom putem roditeljskih sastanaka, konzultacija i sudjelovanja u školskim vijećima. Ovakva komunikacija omogućava roditeljima da budu informirani o napretku svoje djece i da surađuju s učiteljima u cilju poboljšanja obrazovnog procesa,
- Sudjelovanje u školskim aktivnostima- roditelji često sudjeluju u školskim aktivnostima, uključujući školske priredbe, sportske događaje i volonterske aktivnosti. Ovo sudjelovanje jača vezu između roditelja, škole i učenika, te pridonosi stvaranju pozitivnog obrazovnog okruženja.

3.3. Sustav vrednovanja u Finskoj

Sustav vrednovanja u Finskoj smatra se jednim od najuspješnijih u svijetu, poznat po svojoj sveobuhvatnosti, individualiziranom pristupu i naglasku na kvaliteti obrazovanja. Upravo iz toga razloga uzet je kao primjer za usporedbu sa Hrvatskom i Slovenijom. Sustav vrednovanja u Finskoj naglašava individualni razvoj učenika, kontinuirano praćenje napretka i značajnu ulogu roditelja. Kroz formativno i sumativno vrednovanje, finski obrazovni sustav osigurava visokokvalitetno obrazovanje koje je prilagođeno potrebama svakog učenika (Damjanović, 2010).

Slika 3.

Prikaz sustava vrednovanja u Finskoj

Izvor: Preuzeto iz: Ministry of Education and Culture, Dostupno na:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/liitteet/finnish_education.pdf

3.3.1. Pregled sustava

Finski obrazovni sustav temelji se na jednakosti, dostupnosti i individualiziranom pristupu svakom učeniku. Sustav vrednovanja fokusiran je na osobni razvoj učenika, a ne samo na akademska postignuća. Ocjene se ne koriste u nižim razredima osnovne škole (do trećeg razreda), a kasnije ocjene služe više kao sredstvo za pružanje povratnih informacija nego kao strogi pokazatelji uspjeha (Sahlberg, 2015). Prema tome, učitelji u Finskoj koriste individualizirani pristup vrednovanju. Svaki učenik se procjenjuje na temelju vlastitog napretka i sposobnosti, umjesto usporedbe s vršnjacima. Vrednovanje u tom smislu se fokusira na razvoj širokog spektra kompetencija, uključujući kritičko razmišljanje, rješavanje problema, suradnju i kreativnost, a ne samo na akademska znanja.

Osnovno obrazovanje u Finskoj traje devet godina, a ocjenjivanje je kvalitativno sve do kraja osnovne škole, gdje se koristi numerički sustav ocjena od 4 (nedovoljno) do 10 (odlično). Srednje obrazovanje i dalje koristi kvalitativne metode vrednovanja uz dodatne pismene i usmene ispite (Ministry of Education and Culture, 2020).

Odgoj u ranom djetinjstvu planirana je i ciljno usmjerena cjelina koju čine odgoj, poučavanje i skrb. Cilj obrazovanja u ranom djetinjstvu je promicanje razvoja, zdravlja i dobrobiti, te podrška djetetovim zahtjevima učenja. Država je dužna organizirati rano obrazovanje uglavnom za djecu mlađe školske dobi. Naknada za rano obrazovanje naplaćuje se prema veličini i prihodima obitelji te vremenu provedenom u ranom obrazovanju. Osnove nacionalnog plana ranog obrazovanja koje je potvrdio Odbor za obrazovanje usmjeravaju planiranje i provedbu sadržaja ranog obrazovanja i služe kao temelj za lokalne planove obrazovanja u ranom djetinjstvu.

Opće obrazovanje uključuje predškolsko i osnovno obrazovanje, više srednje obrazovanje i druge neprofesionalne studije, npr. u obrazovnim ustanovama slobodnih umjetnosti. Također uključuje jutarnje i popodnevne aktivnosti te osnovno likovno obrazovanje. U djelokrug predmetnog područja spadaju i pitanja koja se tiču dobrobiti učenika i studenata. Ministarstvo prosvjete i kulture priprema propise koji se odnose na opće obrazovanje i odluke Vlade te usmjerava poslove upravnog sektora (<https://okm.fi/yleissivistava-koulutus>).

Strukovno obrazovanje namijenjeno je kako mladima koji su tek završili osnovno obrazovanje i ostalima bez strukovnog usmjerenja, tako i odraslim osobama koje su već u radnom vijeku. Strukovno obrazovanje organizirano je u strukovnim obrazovnim ustanovama. Organizator stručnog osposobljavanja odlučuje o sadržaju i provedbi osposobljavanja sukladno stručnoj spremi i osnovi osposobljavanja (<https://okm.fi/yleissivistava-koulutus>).

3.3.2. Metode praćenja učenika

Kao metode praćenja učenika u Finskoj izdvajaju se (Kasanen, Raty i Eklund, 2009):

- **Formativno vrednovanje** - vrednovanje je srž finskog obrazovnog sustava. Učitelji redovito koriste povratne informacije kako bi potaknuli učenike na samoprocjenu i refleksiju. Cilj je poticati kontinuirano učenje i razvoj, a ne samo postizanje visokih ocjena na ispitima,
- **Sumativno vrednovanje** - koristi se za procjenu postignuća učenika na kraju obrazovnog ciklusa ili akademske godine. To uključuje pismene i usmene ispite, projekte i praktične

zadatke. Međutim, ovi ispiti ne nose toliku težinu kao u nekim drugim zemljama, već se više koriste kao alat za procjenu ukupnog napretka učenika,

- Nacionalni standardizirani testovi - u Finskoj nema nacionalnih standardiziranih testova tijekom osnovnog obrazovanja, osim na kraju devetog razreda kada učenici polažu Nacionalni ispit (*Ylioppilastutkinto*) kao dio mature. Ovi ispiti služe za procjenu općeg znanja i pripremljenosti učenika za daljnje obrazovanje ili rad.

3.3.3. Uloga roditelja

Roditelji u Finskoj imaju značajnu ulogu u obrazovanju svoje djece. Njihova uključenost i podrška ključni su za uspjeh učenika. Kao ključni pokazatelji podrške ističu se slijedeće metode (Sahlberg, 2015):

- Podrška učenju kod kuće - roditelji su poticani na aktivno sudjelovanje u obrazovanju svoje djece. To uključuje pružanje podrške kod kuće, pomaganje u domaćim zadaćama, poticanje čitanja i stvaranje pozitivnog okruženja za učenje,
- Komunikacija sa školom - redovita komunikacija između roditelja i učitelja ključna je za praćenje napretka učenika. Roditelji su uključeni u roditeljske sastanke, konzultacije i informativne sastanke gdje mogu razgovarati o napretku i potrebama svoje djece,
- Sudjelovanje u školskim aktivnostima - roditelji sudjeluju u školskim vijećima i odborima gdje mogu utjecati na donošenje odluka koje se tiču školskih politika i kurikuluma. Ovo sudjelovanje omogućava roditeljima da budu aktivni sudionici u obrazovanju svoje djece.

3.4. Sustav vrednovanja u Njemačkoj

U Njemačkoj postoje i javne i privatne škole, koje imaju jednak status (Petričević, 1993). Obrazovanje u javnim školama je potpuno besplatno, pri čemu se troškovi odnose samo na materijale, kopiranje, izlete i slične aktivnosti, dok privatne škole naplaćuju školarine (School system, 2018). Za razliku od osnovnog obrazovanja, predškolsko obrazovanje nije besplatno i pohađa se na dobrovoljnoj osnovi (German School System, 2018).

Svaka od šesnaest saveznih država odgovorna je za vlastiti obrazovni sustav, s vlastitim obrazovnim odjelima i politikama. Međutim, postoji Nacionalna konferencija državnih ministara obrazovanja koja upravlja obrazovanjem na nacionalnoj razini (The German School

System, 2018). Time savezna ministarstva, pojedinačno i zajedno, utječu na obrazovanje. Savezne države odlučuju o tjednom i godišnjem opterećenju učenika i učitelja, okvirnim nastavnim planovima i programima, financiranju obrazovanja i sličnim pitanjima (Petričević, 1993).

3.4.1. Pregled sustava

Djeca u dobi od tri do šest godina pohađaju vrtić (*Kindergarten*), a nakon toga započinju školovanje. Obavezno školovanje počinje sa šest godina i traje od deset do dvanaest godina, ovisno o saveznoj državi. Svaka savezna država ima autonomiju u vezi sa školskom politikom, nastavnim planovima i modelima ocjenjivanja učenika (Matijević, 2004). Upisom u prvi razred, učenici kreću na prvi stupanj općeg obrazovanja koji traje četiri godine, dok u Berlinu i Brandenburgju traje šest godina. Prvi stupanj općeg obrazovanja provodi se u osnovnoj školi (*Grundschule*) i jednak je za sve učenike, osim za one s posebnim potrebama (Petričević, 1993).

Nakon četvrtog razreda, učenici zajedno s roditeljima biraju jednu od tri vrste srednjih škola za nastavak obrazovanja. Moguće opcije su gimnazija (*Gymnasium*), realna škola (*Realschule*) i glavna škola (*Hauptschule*). Neke savezne države također nude skupnu školu (*Gesamtschule*), koja kombinira kurikulume gimnazije, realne i glavne škole. Peti i šesti razred smatraju se prijelaznim razredima u kojima učenici mogu promijeniti mišljenje i odabrati drugu školu (Matijević, 2004).

3.4.2. Metode praćenja učenika

Jedna od glavnih metoda praćenja učenika u Njemačkoj je kontinuirano praćenje, koje se provodi tijekom cijele školske godine. Učitelji redovito prate napredak učenika kroz različite oblike procjena, uključujući pisane zadatke, projekte i usmena ispitivanja. Formativno vrednovanje, koje pruža povratne informacije učenicima o njihovom trenutnom napretku i područjima za poboljšanje, ključni je dio ovog procesa (Lehmann i sur., 2014). Iako standardizirani testovi nisu dominantni kao u nekim drugim zemljama, oni se ipak koriste u Njemačkoj za određene ključne faze obrazovanja. Primjer su centralno organizirani ispiti na kraju određenih obrazovnih ciklusa, kao što je *Abitur*, koji predstavlja završni ispit u gimnaziji i preduvjet je za upis na sveučilište. Njemački obrazovni sustav također koristi individualizirani pristup praćenja učenika, prilagođavajući metode procjene specifičnim potrebama i sposobnostima svakog učenika. Ovaj pristup omogućuje učiteljima da bolje razumiju i podrže individualni napredak svakog učenika. Portfolio je još jedna metoda vrednovanja koja se koristi

u njemačkim školama. Učenici prikupljaju svoje radove, projekte i druge dokaze o učenju i radu u portfoliju, koji se zatim koristi kao alat za procjenu njihovog napretka i postignuća tijekom vremena. U njemačkom obrazovnom sustavu također se potiče samoprocjena i vršnjačka procjena. Učenici su uključeni u proces vrednovanja vlastitog rada i rada svojih vršnjaka, što ih potiče na kritičko razmišljanje i preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje (Lehmann i sur., 2014).

3.4.3. Uloga roditelja

Roditelji su aktivno uključeni u suradnju sa školom u praćenju napretka svoje djece. Redovito komuniciraju s učiteljima kako bi dobili povratne informacije o akademskom napretku, ponašanju i sudjelovanju djeteta u školskim aktivnostima. Roditelji pružaju podršku učenju kod kuće, što uključuje pomoć u izvršavanju domaćih zadaća, poticanje čitanja i razvoja vještina koje su važne za školski uspjeh. Ova podrška igra ključnu ulogu u jačanju samopouzdanja i motivacije učenika. Roditelji sudjeluju u redovitim roditeljskim sastancima, gdje se informiraju o napretku svoje djece, izazovima s kojima se suočavaju i planovima škole za daljnji razvoj učenika. Također, aktivno sudjeluju u organizaciji i podržavaju školske aktivnosti poput izleta, kulturnih događanja i sportskih natjecanja (OECD, 2011).

Roditelji su svjesni individualnih potreba svoje djece te surađuju sa školom kako bi osigurali da se te potrebe adekvatno adresiraju. To može uključivati razgovore s učiteljima o prilagodbama u nastavnom planu ili dodatnim podrškama za učenike s posebnim potrebama. Kod odabira srednje škole nakon osnovnog obrazovanja, roditelji igraju ključnu ulogu u savjetovanju svoje djece o različitim opcijama i pomažu im u donošenju informiranih odluka o daljnjem obrazovanju, sudjeluju u otvorenim danima škola, razgovaraju s predstavnicima škola i pomažu učenicima u pripremi za prijemne ispite.

4. RASPRAVA

Kako je i prethodno navedeno u ovome radu, obrazovni sustavi u Hrvatskoj, Sloveniji, Finskoj i Njemačkoj imaju mnoge sličnosti, ali i razlike. Upravo iz razloga prikazivanja ključnih sličnosti i razlika u ovome dijelu rada bit će sumirani svi prethodno navedeni podatci kako bi se dobila što realnija slika predmetnih obrazovnih sustava i vrednovanja unutar njih.

Hrvatski odgojno-obrazovni sustav sastoji se od predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja. Predškolsko obrazovanje je obavezno za djecu u godini prije polaska u osnovnu školu. Osnovno obrazovanje traje osam godina i obavezno je za svu djecu od šeste do četrnaeste godine života. Nakon osnovne škole, učenici mogu birati između gimnazija, strukovnih i umjetničkih škola koje traju tri do četiri godine. Visoko obrazovanje nudi sveučilišne i stručne studije, koji traju od tri do pet godina za prijediplomski i diplomski studij. Vrednovanje učenika u Hrvatskoj započinje ocjenjivanjem u osnovnoj školi gdje se koristi skala od 1 do 5, pri čemu je 5 odličan, a 1 nedovoljan. Srednjoškolski sustav također koristi istu skalu ocjena, ali dodatno uključuje državnu maturu koja je ključna za upis na fakultet. Visoko obrazovanje koristi ECTS bodove te ocjene od 1 do 5, gdje je 5 izvrstan. Sličan Hrvatskoj, slovenski obrazovni sustav također obuhvaća predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje. Predškolsko obrazovanje je obavezno godinu dana prije osnovne škole. Osnovno obrazovanje traje devet godina i obavezno je za svu djecu od šeste do petnaeste godine. Nakon osnovne škole, učenici mogu pohađati gimnazije i strukovne škole koje traju četiri godine. Visoko obrazovanje u Sloveniji obuhvaća prijediplomski, diplomski i doktorski studij, pri čemu prijediplomski studij traje tri godine, a diplomski dvije godine. U slovenskom osnovnoškolskom sustavu, ocjene su također od 1 do 5, gdje je 5 odličan, a 1 nedovoljan. U srednjim školama, ocjene su iste, ali državna matura igra ključnu ulogu u upisu na fakultet. U visokom obrazovanju koriste se ECTS bodovi i ocjene od 1 do 10, pri čemu je 10 izvrstan. Finski obrazovni sustav poznat je po svom inovativnom pristupu i visokim standardima. Predškolsko obrazovanje je obavezno godinu dana prije osnovne škole, dok osnovno obrazovanje traje devet godina i obavezno je za svu djecu od sedme do šesnaeste godine. Nakon osnovne škole, učenici mogu pohađati gimnazije ili strukovne škole koje traju tri godine. Visoko obrazovanje u Finskoj obuhvaća prijediplomski, diplomski i doktorski studij. Vrednovanje učenika u Finskoj razlikuje se od hrvatskog i slovenskog pristupa. Tijekom osnovne škole, učitelji koriste različite metode procjene napretka učenika, a formalne ocjene se ne daju u početnim razredima. Kad se ocjene počnu davati, koriste se skale od 4 do 10, gdje je

10 izvrstan, a 4 nedovoljan. U srednjoj školi, ocjene se također daju na skali od 4 do 10. Visoko obrazovanje koristi ECTS bodove i ocjene od 0 do 5, pri čemu je 5 izvrstan.

Njemački sustav ima veću varijabilnost te kao takav pruža više razine diferencijacije među učenicima. U Njemačkoj se ocjene dodjeljuju na temelju pisanih testova, usmenih ispitivanja, domaćih zadaća i projekata. Također, u nekim saveznim državama koriste se opisne ocjene u nižim razredima osnovne škole. Koriste se ocjene od 1 do 6, pri čemu je 1 vrlo dobar, 2 dobar, 3 zadovoljavajuć, četiri dovoljan, te 5 nedovoljan.

Kada uspoređujemo trajanje primarnog obrazovanja u različitim zemljama, možemo reći da osnovna škola u Hrvatskoj traje 8 godina. Djeca započinju prvi razred s otprilike 6 ili 7 godina, a završavaju osmi razred kada imaju oko 14 ili 15 godina. U Sloveniji osnovno obrazovanje traje 9 godina, djeca kreću u školu sa 6 godina i završavaju deveti razred sa 15 godina. U Finskoj također osnovna škola traje 9 godina, počinje kada djeca imaju oko 7 godina i završava kada navrše 16 godina. U Njemačkoj, trajanje osnovne škole varira ovisno o pokrajini, ali uglavnom traje 4 godine, od 6. do 10. godine života. Nakon toga, učenici prelaze u različite vrste srednjih škola (*Hauptschule, Realschule ili Gymnasium*), koje traju dodatnih 5 do 9 godina, ovisno o tipu škole. Zaključno, osnovno obrazovanje traje najduže u Sloveniji i Finskoj (9 godina), dok u Hrvatskoj traje 8 godina, a u Njemačkoj samo 4 godine prije prelaska u srednje škole. U osnovnu školu u Njemačkoj i Sloveniji djeca kreću s 6 godina, dok u Hrvatskoj i Finskoj u školu polaze sa 7 godina, uz mogućnost ranijeg početka u posebnim slučajevima. Hrvatska i Slovenija koriste slične skale ocjena u osnovnim i srednjim školama (1-5), dok Finska koristi skalu od 4 do 10. Također, Finska se više fokusira na kvalitativno vrednovanje i individualni napredak učenika u ranim razredima, umjesto formalnih ocjena. Njemački sustav jako je sličan Sloveniji i Hrvatskoj osim nekih nijansi u skalama ocjenjivanja.

Iako Hrvatska, Slovenija i Finska dijele mnoge sličnosti u strukturi obrazovnog sustava, njihove metode vrednovanja i ocjenjivanja učenika značajno se razlikuju. Hrvatska i Slovenija imaju slične pristupe ocjenjivanju s naglaskom na formalne ocjene i državnu maturu, dok Finska koristi više fleksibilan i individualiziran pristup ocjenjivanju učenika, posebno u ranim godinama obrazovanja. Ove razlike odražavaju različite obrazovne filozofije i pristupe vrednovanju učenika u ove tri zemlje.

4.1. Prednosti i nedostaci sustava

Kao prednosti u Hrvatskoj može se izdvojiti jasna struktura ocjenjivanja. Sustav ocjenjivanja od 1 do 5 je jednostavan i lako razumljiv za učenike i roditelje. Kao nedostatak može se izdvojiti stres zbog ocjenjivanja jer sustav kao takav stavlja važnost na formalne ocjene. Samim time, prevelika fokusiranost na ocjene može potisnuti kreativnost i individualne sposobnosti učenika, kao i dovesti do nedostatka praktičnih vještina. Obrazovni sustav ponekad ne pruža dovoljno praktičnih vještina potrebnih na tržištu rada.

Govoreći o Sloveniji prednosti su dugotrajno osnovno obrazovanje, odnosno devetogodišnje osnovno obrazovanje omogućuje temeljitiji razvoj osnovnih znanja i vještina. Standardizirani sustav ocjenjivanja očituje se kroz ocjene od 1 do 5. Nedostaci su svakako visoki pritisak na učenike jer se isto veliki naglasak stavlja na formalno ocjenjivanje. Nedostatak je ujedno i manjak fleksibilnosti s naglaskom na formalne ocjene umjesto na osobni razvoj učenika u tom smislu.

Prednosti u finskom obrazovnom sustavu su mnogobrojne, stoga prije svega valja naglasiti individualizirani pristup učeniku. Finski sustav naglašava individualni razvoj učenika, uz minimalan pritisak formalnih ocjena u ranoj dobi učenika. Visoka kvaliteta obrazovanja i djelatnika je ono čime se Finski sustav obrazovanja itekako može pohvaliti. Naglasak se stavlja na sveobuhvatno obrazovanje, odnosno umjesto fokusiranja samo na akademska postignuća, sustav promiče i socijalne i praktične vještine, što je itekako od koristi za profesionalni i osobni razvoj učenika. Nedostaci su manjak formalnih ocjena u ranim godinama, odnosno takav nedostatak formalnih ocjena može otežati roditeljima praćenje napretka njihove djece. Nedostatak je ujedno i to što su za učitelje u obrazovanju postavljeni visoku kriteriji, pa samim time to može rezultirati manjkom kvalificiranih kadrova u nekim područjima.

Njemački obrazovni sustav je vrlo strukturiran i nudi različite putove obrazovanja. Obvezno školovanje u Njemačkoj počinje 1. kolovoza za svu djecu koja su navršila šesti rođendan prije zakonskog roka za ispunjavanje uvjeta. Takvim odredbama cilj je smanjiti djelomice visoke stope odgode i potaknuti roditelje da šalju svoju djecu u školu što je ranije moguće (European Commission, 2024). Svoj djeci koja navrše šesti rođendan nakon zakonskog datuma stjecanja kvalifikacija koji je odredila Länder može se dopustiti raniji polazak u školu na zahtjev roditelja. Obvezno školovanje takve djece počinje njihovim upisom. Uvjeti za odgodu pohađanja škole ili odgodu početka škole različito su uređeni u pokrajinama. U većini

pokrajina (Länder) odgoda je moguća u iznimnim slučajevima ako se ne očekuje da će podrška u školskom okruženju stvoriti uvjete povoljnije za razvoj djeteta. U nekim pokrajinama (Länder) odgoda školovanja moguća je samo iz zdravstvenih razloga. Učenici osnovnih škola (od šest do deset godina, u Berlinu i Brandenburgu od šest do dvanaest godina) obično se poučavaju u razredima prema dobi. Nastava se izvodi u razredima organiziranim po razredima; u nekim pokrajinama (Länder) nastava je također organizirana kroz razrede (European Commission, 2024). U prva dva razreda najviše se sati podučava sa samo nekoliko učitelja, posebno razrednika. Pomaže učenicima da se naviknu na školski život ako se mogu povezati s malim brojem učitelja umjesto da imaju različite članove osoblja za svaki predmet. Načelom razrednika osigurava se određena kombinacija odgoja i nastave, a dosljednim pedagoškim pristupom lakše se odgovara na individualne potrebe učenika. Od 3. razreda pa nadalje djeca u većini Länder sve više susreću predmetne učitelje, što im pomaže da se pripreme za prijelaz u srednju školu gdje su predmetni učitelji pravilo. Uz nastavu prema dobnim skupinama, pojedine pokrajine osiguravaju nastavu za mješovite dobne skupine posebno za prve dvije godine škole. U tim slučajevima učenici mogu proći kroz prve dvije godine škole za jednu do tri godine, ovisno o vlastitom individualnom napretku (European Commission, 2024).

Svaki od ovih odgojno-obrazovnih sustava ima svoje prednosti i nedostatke. Hrvatski i slovenski sustavi naglašavaju formalno ocjenjivanje i državne mature, što može biti pravedno, ali i stresno za učenike. S druge strane, finski sustav naglašava individualni razvoj i sveobuhvatno obrazovanje, što smanjuje stres, ali može izazvati probleme u praćenju napretka i prijelazu u druge sustave. Njemački osnovnoškolski obrazovni sustav nudi brojne prednosti, uključujući rano prepoznavanje talenata, prilagođene obrazovne putove i visoke standarde obrazovanja. Međutim, također se suočava s izazovima kao što su socioekonomska segregacija, stres zbog ranog usmjeravanja i manjak fleksibilnosti. Ono što se može istaknuti kao nedostatak jest da jednom kada učenik započne određeni obrazovni put, može biti teško promijeniti smjer, a to učenicima može prichiniti stres obzirom da svakako ranije nego u drugim sustavima biraju svoje opredjeljenje. Optimalni sustav vrednovanja učenika možda bi uključivao elemente iz svih četiriju sustava, kombinirajući pravednost i strukturiranost s individualiziranim pristupom i sveobuhvatnim razvojem.

4.2. Budućnost sustava vrednovanja

S obzirom na brzo mijenjajuće zahtjeve suvremenog društva, obrazovni sustavi u Hrvatskoj, Sloveniji, Finskoj i Njemačkoj suočavaju se s izazovima i prilikama koje će oblikovati njihovu budućnost. Ovi sustavi, premda različiti u svojim pristupima, dijele zajedničku misiju pripreme mladih za uspješno snalaženje u svijetu koji se stalno mijenja. U nastavku ćemo razmotriti mogući razvoj svakog sustava vrednovanja, uzimajući u obzir tehnološke inovacije, te društvene promjene. Hrvatski obrazovni sustav već je započeo s uvođenjem promjena koje će oblikovati budućnost vrednovanja učenika. Digitalizacija obrazovanja postaje sve značajnija uvođenjem digitalnih platformi koje omogućuju kontinuirano praćenje napretka učenika. U budućnosti, očekuje se da će se ovaj trend nastaviti, s još većim naglaskom na e-učenje i korištenje umjetne inteligencije za personalizirano obrazovanje. Ovi alati omogućit će učiteljima preciznije praćenje napretka svakog učenika i prilagođavanje nastavnih metoda njihovim potrebama. U tom kontekstu, može se očekivati razvoj alternativnih oblika vrednovanja, poput projektnog rada, istraživačkih zadataka i kontinuiranih procjena koje će pružiti sveobuhvatniju sliku učenikovih sposobnosti. Slovenija, kao i Hrvatska, suočava se s potrebom modernizacije svog sustava vrednovanja. Digitalna transformacija obrazovanja bit će ključna u narednim godinama. Uvođenje digitalnih učionica i e-portfolia omogućit će učenicima i učiteljima bolje praćenje napretka i razvoj individualnih obrazovnih planova. Očekuje se da će digitalni alati postati standard u slovenskim školama, omogućujući transparentnije i učinkovitije vrednovanje. Finska, poznata po inovativnim obrazovnim pristupima, nastavit će se oslanjati na svoj individualizirani i sveobuhvatni sustav vrednovanja. U budućnosti, finski odgojno-obrazovni sustav vjerojatno će dodatno integrirati tehnologiju u nastavni proces, koristeći napredne alate za analizu podataka i personalizaciju učenja. Umjetna inteligencija i adaptivni sustavi učenja omogućit će još preciznije praćenje napretka učenika i prilagodbu nastavnih sadržaja njihovim potrebama. Jedna od ključnih prednosti finskog sustava je fokus na cjelokupni razvoj učenika, uključujući socijalne i emocionalne vještine. Ovaj pristup će se vjerojatno proširiti, s većim naglaskom na interdisciplinarno učenje i razvoj kreativnosti. U budućnosti, vrednovanje će sve više uključivati procjenu ovih *mekih* vještina, čime će se osigurati holistički razvoj svakog učenika.

Govoreći o Njemačkoj, može se pretpostaviti kako se sami sustav vrednovanja i obrazovanja u Njemačkoj, kao i u mnogim drugim zemljama, suočava se s brojnim izazovima i promjenama zbog tehnološkog napretka, društvenih promjena i globalizacije. Iz navedenoga

se može zaključiti kako su upravo integracija novih tehnologija, prilagodba obrazovnih metoda i vrednovanja, te fokus na inkluziju i jednakost ključni faktori u oblikovanju obrazovnog sustava koji će odgovarati potrebama budućih generacija.

Budućnost sustava vrednovanja obrazovanja u Hrvatskoj, Sloveniji, Finskoj i Njemačkoj bit će vjerojatno oblikovana tehnološkim inovacijama i društvenim promjenama. Iako svaki sustav ima svoje specifičnosti, zajednički cilj ostaje osiguranje kvalitete obrazovanja i priprema učenika za uspješno snalaženje u suvremenom svijetu. Digitalizacija, personalizacija obrazovanja i naglasak na praktične vještine i *meke* vještine bit će ključni elementi u oblikovanju sustava vrednovanja u narednim godinama. Svaka od ovih zemalja ima priliku prilagoditi svoje obrazovne sustave kako bi odgovorila na izazove budućnosti, pružajući učenicima alate i znanja potrebna za njihov osobni i profesionalni razvoj.

5. ZAKLJUČAK

Vrednovanje i obrazovni sustav ključni su elementi svakog društva, a kvalitetan obrazovni sustav omogućava stjecanje znanja i vještina koji su potrebni za razvoj. Kvalitetan obrazovni sustav koji potiče kreativnost i kritičko razmišljanje doprinosi inovacijama i konkurentnosti države na globalnoj razini. U suvremenom svijetu jako je važno da obrazovni sustav bude fleksibilan i prilagodljiv kako bi se suočio s brzim promjenama u društvu i tehnologiji.

Kroz ovaj diplomski rad osim osnovnih teorijskih odredbi prikazani su obrazovni sustavi i sustavi vrednovanja na primjeru četiri države i to na primjeru Hrvatske, Slovenije, Finske i Njemačke, a sve u svrhu što bolje usporedbe različitih parametara. U primarnom obrazovanju unutar europskog konteksta, jasno se ističu ključne razlike i sličnosti između Hrvatske, Slovenije, Finske i Njemačke.

Hrvatska se suočava s izazovima u implementaciji učinkovitih sustava vrednovanja koji bi potpomogli razvoj cjelokupnog obrazovnog procesa. Slovenija i Hrvatska imaju intenciju uvođenja inovativnih pristupa koji promiču holističko vrednovanje učenika, no obje države implementirale su različite pristupe kako bi unaprijedile obrazovne sustave. Finska, kao uzor mnogim zemljama, implementira model koji naglašava individualizaciju i kontinuirano vrednovanje, osiguravajući da svako dijete dobije podršku prilagođenu svojim potrebama. Finski sustav vrednovanja ne fokusira se samo na rezultate, već i na proces učenja, što se odražava u visokim razinama postignuća i zadovoljstvu učenika. Njemački sustav primarnog obrazovanja suočava se s brojnim izazovima, uključujući socioekonomske nejednakosti, pritisak na učenike i roditelje, integraciju imigranata, regionalne razlike i potrebu za reformama. Unatoč tim izazovima, Njemačka nastavlja raditi na poboljšanju svog obrazovnog sustava kroz različite inicijative i reforme, s ciljem osiguravanja visokokvalitetnog i pravednog obrazovanja za sve učenike.

Dok Hrvatska i Slovenija teže razvoju prema boljim obrazovnim praksama, Finska se ističe kao primjer održivog i učinkovitog sustava vrednovanja. Ipak, Finska nastavlja raditi na daljnjim unaprijeđenjima, posebno u područjima poput digitalizacije, individualizacije učenja, pedagoških inovacija, profesionalnog razvoja učitelja, socijalne i emocionalne dobrobiti učenika te integracije održivosti. Ove inicijative omogućuju da finski obrazovni sustav ostane fleksibilan, inovativan i usklađen s potrebama suvremenog društva i tržišta rada. U Njemačkoj

je kontinuirano vrednovanje učenika tijekom cijele školske godine izuzetno dobro osmišljeno. Također, vrijedi pohvaliti uključivanje roditelja u suradnju sa školom, što omogućuje roditeljima da pruže značajnu podršku svojoj djeci. U suradnji s učiteljima, roditelji mogu kvalitetno usmjeravati djecu prema područjima u kojima su najviše nadarena.

Proučavajući sustav vrednovanja u sve četiri države koje su obrađene u ovom diplomskom radu, može se primijetiti kako svaki sustav ima još prostora za razvoj i napredak. Iako se sustav vrednovanja u Finskoj smatra najuspješnijim u svijetu, osobno bih izdvojila Njemačku kao trenutno najuspješniju državu što se tiče vrednovanja, a kao glavni razlog tome navela bih činjenicu da Njemačka uključuje roditelje u suradnju sa školom što je po mome mišljenju bitna stavka za uspješni razvoj učenika.

LITERATURA

Agencija za odgoj i obrazovanje. (2021). *Priručnik za vrednovanje i praćenje rada učenika*. Zagreb.

Agencija za odgoj i obrazovanje. (2018). *Utjecaj roditeljske uključenosti na akademski uspjeh učenika*. <https://www.azoo.hr>

Anderson, L. W. i Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.

Babić, V. (2017). Uloga roditelja u školskim odborima. *Pedagoški ogledi*, 14(2), 123-137.

Bognar, L. (2004). Dr. sc. Milan Matijević, Ocjenjivanje u osnovnoj školi, TIPEX, Zagreb, 2004. *Život i škola*, L (12), 143-147. <https://hrcak.srce.hr/25515>

Black, P., Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, (5), (1), 7-74.

Damjanović, R. (2010). Finski obrazovni sustav. Refleksija na studijsku posjetu. *Metodički ogledi*, 17 (1-2), 201-224. <https://hrcak.srce.hr/68502>

European Commission. (2024). <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/germany/organisation-primary-education>

German School System. (2018). <http://www.ukgermanconnection.org/germanschool-system>

Glover, J. (2020). *Assessment for children with special needs: Strategies for inclusion*. New York: Routledge.

Hanushek, E. A. i Woessmann, L. (2015). *The Knowledge Capital of Nations: Education and the Economics of Growth*. Cambridge: MIT Press.

Hansen, J. (2014). *Assessment and Learning in Danish Schools*. Danish Ministry of Education.

Kasanen, K., Rätty, H. i Eklund, A. (2009). University students' perceptions of parental involvement in their education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 53(6), 557-570.

Lee, W. O. (2009). The cultural context for Chinese learners: Conceptions of learning in the Confucian tradition. In M. W. Apple, S. J. Ball i L. A. Gandin (Ur.), *The Routledge International Handbook of the Sociology of Education* (str. 317-330). London: Routledge.

Lehmann, R. H., Peek, R., & Gänsfuß, R. (2014). *IQB-Ländervergleich 2012. Mathematische und naturwissenschaftliche Kompetenzen am Ende der Sekundarstufe I im zweiten Ländervergleich*. Waxmann Verlag.

Li, J. (2003). Učenje kroz napor: Kulturni temelji kineskog pristupa obrazovanju. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(2), 248-264. <https://doi.org/10.1177/0022022102250258>

Milanović, D., Bežen, A., & Domović, V. (2013). *Metodike u suvremenom odgojno-obrazovnom sustavu*. Akademija odgojno-obrazovnih znanosti Hrvatske. <https://aoozh.hr/wp-content/uploads/2020/01/Metodike-u-suvremenom-odgojno-obrazovnom-sustavu.pdf#page=8>

Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Komunikacija između roditelja i škole*. <https://mzo.gov.hr>

Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2021). *Pripreme za državnu maturu: Vodič za roditelje*. <https://mzo.gov.hr>

Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2017). *Smjernice za rad s darovitom djecom i učenicima*. <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Smjernice-za-rad-s-darovitom-djecom-i-ucenicima.pdf>

Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2018). *Nacionalni dokument okvira za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolske i srednjoškolske odgoju i obrazovanju*. <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/Okviri/Okvir%20za%20vrednovanje%20proces%20i%20ishoda%20u%20C4%8Denja%20u%20osnovno%20C5%A1kolskome%20i%20srednjo%20C5%A1kolskome%20odgoju%20i%20obrazovanju.pdf>

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2021). *Komunikacija med starši in šolo*. <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-izobrazevanje-znanost-in-sport>

Ministry of Education and Culture. (2020). *Education in Finland*. <https://minedu.fi/en/education>

OECD. (2011). *Education at a Glance 2011: OECD Indicators*. OECD Publishing.

Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika osnovnoj i srednjoj školi (N.N. 112/10, 82/19, 43/20, 100/21).

Petričević, D. (1993). Školstvo u Njemačkoj. U S. Antić (Ur.), *Školstvo u svijetu* (str. 146-167). Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.

Sahlberg, P. (2015). *Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* New York: Teachers College Press.

Šolski urad Republike Slovenije. (2020). *Nacionalno preverjanje znanja: Analiza rezultatov*. <https://www.solskizavod.si>

Thomas, J. W. (2000). *A review of research on project-based learning*. San Rafael: Autodesk Foundation.

Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms*. Alexandria: ASCD.

Zakon o osnovni šoli. (2016). *Uradni list Republike Slovenije*.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (N.N. 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22, 155/23, 156/23).

<https://gov.hr/hr/ocjenjivanje-i-provjera-znanja/1010>

<https://okm.fi/yleissivistava-koulutus>

<https://media.valtioneuvosto.fi/etusivu>

POPIS SLIKA

Slika 1.	5
Slika 2	11
Slika 3	18

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(Vlastoručni potpis studenta)